

موصل الطلاب إلی قواعد الإعراب (کتاب)

«موصل الطلاب»، اثر شیخ خالد الازهری است.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی
- ۲ - ساختار
- ۳ - گزارش محتوا
 - ۳.۱ - مقدمه
 - ۳.۲ - باب اول
 - ۳.۳ - باب دوم
 - ۳.۴ - باب سوم
 - ۳.۵ - باب چهارم
- ۴ - وضعیت کتاب
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

معرفی اجمالی

«موصل الطلاب»، اثر شیخ خالد الازهری (متوفی ۹۰۵ ق)، شرح مزجی «الإعراب عن قواعد الإعراب» ابن هشام انصاری مصری (متوفی ۷۶۱ ق)، با تحقیق و تعلیق دکتر البدرای زهران، کتابی پیرامون **اعراب** کلمات و جمل و قواعد مربوط به آن می‌باشد.

کتاب به **زبان عربی** بوده و اصل آن که در قرن هشتم تألیف گردیده، در اوایل قرن دهم هجری، شرح شده است.

ساختار

اصل کتاب دارای چهار باب بوده و مطالب اثر حاضر نیز پس از مقدمه مفصلی از محقق در چهار باب، تنظیم شده است.

شیوه شیخ الازهری در شرح آثار نحویان و استناد به منابع نحوی، مبتنی بر **اختصار** و **ایجاز** است، به گونه‌ای که برخی معتقدند این ایجاز، خود گاه مغل معنی و مایه **ابهام** شده است. از این رو برخی از منتقدان، وی را شارحی ناموفق دانسته و شروح او را سست و پرخلل شمرده‌اند. به علاوه در **شناخت** او از لغت و ادب عرب نیز تردید کرده‌اند.

[۱] دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (چاپ دوم)، بجنوردی، سید کاظم و همکاران (۱۳۷۷)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۸، ص ۷۸.

شرح مطالب، به صورت مزجی می‌باشد؛ به این صورت که شارح ابتدا قسمتی از مطلب مصنف را در داخل پرانتز آورده و سپس، به شرح آن پرداخته است، به گونه‌ای که مطالب به هم پیوسته و ممزوج می‌باشد.

گزارش محتوا

← مقدمه

در مقدمه، ابتدا خصوصیات و ویژگی‌های مکتب لغوی مصر بیان و سپس، ضمن ارائه شرح حال مختصری از نویسنده، شیوخ و تألیفات شیخ الازهری و همچنین ابن هشام، مطالب زیر عنوان گردیده است: اینیه لغوی، جمله صغری، جمله کبری، کلمه، عبارت، تعریف جمله از دیدگاه «فرایز»، جمله موسعه، جملاتی که محلی از اعراب ندارند و جملاتی که دارای محلی از اعراب هستند و شبه جمله.

[۲] موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، مقدمه کتاب، ص ۱.

← باب اول

باب اول، به شرح جمل و ذکر اقسام و **احکام** آن اختصاص یافته است. از جمله مباحث مطرح شده در این باب، عبارتند از: جمله اسمیه و فعلیه؛ جمله‌های وصفیه صغری و کبری.

[۳] موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۶۲.

← باب دوم

در باب دوم، به احکام مربوط به جار و مجرور، حکم معرفه و نکره و متعلق جار و مجرور و حذف آن در مواضع مختلف پرداخته شده است.
[۴] موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۶۵.

← باب سوم

در سومین باب، به تفسیر کلمات و عوامل مختلفی پرداخته شده که خواننده **علم نحو** و لغت عربی، به فهم و دانستن آنها، احتیاج دارد.
[۵] موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۱۰۴.

← باب چهارم

آخرین باب، به اشتباهات رایج در لسان مردم و تصحیح و تبیین خطاهای مصطلح نحوی، اختصاص یافته است.

وضعیت کتاب

این اثر بارها در استانبول (۱۲۸۵ ق)، قاهره (۱۲۹۲، ۱۲۹۹ و ۱۳۲۵ ق) و عمان (۱۹۸۵ م، به کوشش عبدالکریم مجاهد و سعید عبدالهادی با حاشیه‌ای از ابوبکر شنواری) به چاپ رسیده است.

[۶] دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (چاپ دوم)، بجنوردی، سید کاظم و همکاران (۱۳۷۷)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۸، ص ۷۸.

فهارس فنی شامل: فهرست آیات قرآنی‌ای که در کتاب ذکر شده (بر حسب ورود آنها در ابواب کتاب)؛ فهرست **احادیث نبوی** (بر حسب ورود در کتاب)؛ اقوال مأثوره؛ شواهد شعری (بر حسب حروف الفبا به ترتیب حروف روی همراه با ذکر صفحه ورود در کتاب)؛ مصادر و منابع مورد استفاده محقق و فهرست محتویات، در انتهای کتاب آمده است.

پاورقی‌ها توسط محقق نوشته شده و در آنها، علاوه بر **ذکر** منابع، توضیحات جامع و مفصلی پیرامون برخی از کلمات و عبارات متن داده شده است.

پانویس

- ↑ دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (چاپ دوم)، بجنوردی، سید کاظم و همکاران (۱۳۷۷)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۸، ص ۷۸.
- ↑ موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، مقدمه کتاب، ص ۱.
- ↑ موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۶۳.
- ↑ موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۶۵.
- ↑ موصل الطلاب، شیخ خالد الازهری، متن کتاب، ص ۱۰۴.
- ↑ دائرةالمعارف بزرگ اسلامی (چاپ دوم)، بجنوردی، سید کاظم و همکاران (۱۳۷۷)، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، ج ۸، ص ۷۸.

منبع

نرم‌افزار ادبیات عرب، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.